

## lokalhistorie

# De som vokste opp i Nybyen (del 2)

Som syvåringer opplevde Øivind Hansen og Yngvar Melsom at tyskerne kom til Sandefjord i 1940 og satte sitt preg på bybildet og hverdagslivet. Noen av de tyske soldatene bodde midt i Nybyen. Skolen ble tatt fra dem.



Hvalfangerfruer møter ektemennene sine som reiste ut høsten 1939. Det er 18. mai 1945 på Torvet ved Stensholt. Fra venstre Edgar Andersen, ukjent, Alf Melsom (far til Yngvar). Til høyre forventningsfulle koner. Randi Melsom holder på hatten, videre Solveig Andersen og foran dem Bjørn Andersen og Unni Mikkelsen. FOTO: PRIVAT

Selvsagt var okkupasjonsstyrkene en pest og en plage for folk, men kreative guttunger fant sitt snitt også til å få tilskudd til lommepenger ut av dem.

- Først på krigen ble det satt opp tyskerbrakker ovenfor gamle Stadion. Om vinteren kunne vi guttunger tjene noen ører ekstra ved at tyske soldater som skulle til byen, fikk sitte på sparken vår ned den bratte Bugårdsbakken, forteller Yngvar Melsom. Selv var de da på retur fra Bugårdsdammen som var en populær skøyteisflate.

- Det hendte vi «måtte» ta en krapp sving for å styre unna andre, slik at tyskeren datt av. Men da hadde vi alt fått penga, og fortsatte i susende fart ned Prinsens gate mot Rukla før de kunne ta oss igjen, legger han til, og smiler lurt.

Øivind Hansen fikk også stor «for-

tjeneste» av tyskerne da han solgte Dagbladet i løssalg for «Tippen» og Kolbjørn Kleppan høsten 1945. Da var de slagne tyskerne internert i brakkene sine, og var veldig interessert i nyheter om når de skulle sendes hjem. Mange av dem hadde lært seg litt norsk.

#### Eksperimenterte med krutt og smell

Guttunger har til alle tider vært nysgjerrig på alt som kunne være litt farlig og ulovlig, ikke minst det som smalt høyt.

- Krutt og smell tiltrakk oss. Ugrasalt var hovedingrediensen, det fikk vi kjøpt i en fargehandel. Svovel fra fyr-

stikker brukte vi til å fylle i hole skapnøkler. Med hjelp av en spiker slo vi nøkkelen i muren, forklarer Melsom. Til tider, og særlig før 17. mai, var det dårlig med skapnøkler i Nybyen.

Enda kraftigere smell ble det når guttene (dette var en typisk guttelek) fylte en hel luftvernpatron med svovel og fikk den til å eksplodere ved å kaste stein på den.

- Fotball foregikk på løkka ved Frelsesarméen, men da med hjemmelaget tøyball. Ordentlig fotball i lær fantes ikke. Men da fedrene våre kom hjem fra krigen i 1945, hadde de med seg skikkelige lærballer. Selv fikk jeg en av far,



som kom fra de norske styrkene i Skottland. Det var stas, sier Yngvar Melsom.

#### Mistet skolen sin

- Vi begynte begge to på Sandefjord Folkeskole, Byskolen, 20. august 1940. Høsten året etter tok tyskerne skolebygningen fra oss, og vi måtte få undervisning andre steder. Jeg husker vi en periode fikk privatundervisning hjemme hos frk. Koldsrud som bodde oppe i Pukkestad. Noen ettermiddagstimer foregikk også på Virik skole, og senere, kanskje fra 4. klasse, på Sande, minnes Øivind Hansen. Mot slutten av krigen fikk de folkeskolen tilbake igjen.

- Det var streng disiplin, og var noen uskikkelige i timen, kunne vi som straff få en kilevink, eller kanskje bli dratt opp fra pulten etter håret ved ørene. Men vi

## FØROGNÅ







**Kloss ved Nybyen** ligger Sandefjord kirke, og her fikk ungene fra hele byen søndagsskoleundervisning. Dette «kulleb» er fra 1945. Trygve Moe var lærer. Fra venstre (med lua i handa): Carl Fon, Arvid Børre Lystad, Per Gunnar Berntsen, Roar Ekeberg, Kåre Nilsen (Kirkevold), Øivind Hansen, Thore Martin Westegård og Øistein Fon. Foran Per Larsen, Finn Gjelstad, Yngvar Sten Melsom, Jon Sten Johnsen, Hans Olav Thuve, Arne Sørli, Tor Kjell Jensen. Bak, sneket seg med uten tillatelse – Arne Ekeberg. FOTO: PRIVAT

tok ikke skade av det, mener Yngvar Melsom.

Forholdene var slik rett etter krigen at elevene på Byskolen fikk utdelt suppe.

Noen minner som sitter fast, er «matauken» i Nybyen i årene 1940-45. Folk hadde parseller som i en kolonihage. Her ble det dyrket poteter og grønnsaker, og etter hvert også tobakksplanter. Mange hadde kaniner også. Hvis det ble for sårt å slakte kjæledyret, byttet de kanin med naboen.

Da spiste man iallfall ikke opp lekekameraten sin.

#### Bløte pakker populært

Brennevin, som var strengt rasjonert, og tobakkskort ble byttet bort i matvarer, og klær ble omsydd.

- Vi var veldig fornøyd når vi fikk strømper eller et par votter til jul eller fødselsdag, sier Øivind Hansen.

- I 10-12-årsalderen var vi håndlangere for bestefar Thor

Melsom, som dro rundt i gårdene med kappsag, på kjelke om vinteren, forteller Yngvar.

- Han hadde med seg en lang bambusstang som han brukte til å henge opp kablene sine på strømførende ledninger ved stolpene ute i gata. Vi kunne tjene så mye som én krone på å kutte opp en favn ved, lange bort til «vogga» og kaste ferdig oppkutta ved inn gjennom kjellervinduet, minnes han.

Tekst: Bjørn Hoelseth

## Pukkestadbakken

Dette tydelige og interessante postkortet som tilhører Anders Christiansens omfattende lokalhistoriske samling er postlagt i 1911.

Familien som bor i sveitserhuset til høyre har skrevet på kortet slik at adressaten skal vite hvor familien nå bor. Husrekken er svært variert med et murhus i midten. Barna til høyre liver opp motivet sammen med en dekorativ steingard. Villastrøkets naboarealer bestod den gang av dyrket mark, og bonden har for alltid fått sitt gode

arbeide forevige på dette bildet. Pløgsla er jevn og fin, og de som i mange år har dyrket jorden i Pukkestadbakken har lagt alle de oppløyde runde steinene fint i rekke oppover bakken. Så var da også Pukkestad en stor og veldrevet gård på den tid seks år etter at Unionen med Sverige ble oppløst.

Dagens bilde viser at det fine jorden for lengst er lagt under asfalt, men at husene fremdeles er beboelige i en sterkt trafikkert gate.

Tekst: Harald Fevang  
Foto: Bjørn Marum Olsen



## Julerefoten



FOTO: BJØRN MARUM OLSEN

En felles oppgave og ofte et problem for mange rett før jul har alltid vært juletrerefoten. Treet skal jo stå rett og støtt. Den avbildede foten fantes det mange av i etterkrigstidas Sandefjord. En av veteranene fra Framnes Mek. Værksted, Åge Thorkildsen, kan fortelle at det nesten gikk sport i det å lage slike føtter blant de ansatte der i mange år. Ihvertfall hadde de fleste framnesarbeiderne slike føtter i stuene sine opp gjennom årene. Denne vi ser på bildet skal nå settes klar i framnesarbeiderstua på Pukkestad forteller hans kone, Bjørg Thorkildsen.

## Oppklarende informasjon om skøyter med bred egg

Under tittelen «Saker og ting som setter minnene i sving» i lørdagsavisen 26.11. presenterte vi et par skøyter med bred egg. Disse ble funnet på Syrrist gård under rivingen av et gammelt bryggerhus, og vi spurte om noen av leserne hadde noe kjennskap til dette. Samme dag fikk vi svar fra Hanne Snoeks på Dåpaløkkå som kunne fortelle at hun har et par skøyter hengende på veggen som er akkurat maken. Disse har hennes manns bestefar tatt med seg til Norge fra Nederland. Hun forteller at disse kommer fra Friese som er et fylke nord i Nederland, og er produsert i 1875. Produsenten heter Frise doorloper, og produserer fortsatt skøyter i byen Ijlst. Skøytene på bildet ble egentlig ikke ordentlige populære før i perioden mellom 1900 og frem til andre verdenskrig. Mannen til Hanne, Leo Snoeks, er født i Nederland i 1945. Han har selv stått på disse skøytene som barn. Hvordan disse skøytene har havnet i bryggerhuset på Syrrist er fortsatt mer enn uvisst, men i vår fantasi kan man jo kanskje tenke seg at de er fraktet hjem av en sjømann i seilskutetiden?

Tekst: Roger Davidsen



SANDEFJORD  
**LOKALHISTORISKE SENTER**  
på Pukkestad gard

### Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen mrk. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til: [lokalhistorie@sb.no](mailto:lokalhistorie@sb.no)

**Sandefjord Lokalhistoriske senter info-gruppe:** består av redigerer Harald Fevang og medarbeiderne, Otto Ågesen, Ragnar Iversen, Bjørn Hoelseth, Dag Ingemar Børresen, Sven Erik Lund, Gro Midttun og Bjørn Marum Olsen. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 – sv-er-lu@online.no